

ECHTSCHIEDING

Mag een man zijn vrouw verstoten?

door Zwi SADAN, Oktober 2012, www.israeltoday.nl

Het christelijke verbod op echtscheiding wordt in het Hebreeuws aangeduid met de term 'katholiek huwelijk'. Het principe dat gehuwden niet mogen scheiden, tenzij om reden van ontrouw, is gebaseerd op de woorden van Jezus: 'Wie zijn vrouw wegzendt om een andere reden dan hoererij en een andere trouwt, pleegt echtbreuk' (Matteüs 19:9 HSV). De interpretatie dat echtscheiding per definitie verboden is, gaf altijd al aanleiding tot discussie, omdat ze niet verenigbaar is met de menselijke natuur. Het besluit van paus Clemens VII om geen toestemming te geven voor de echtscheiding van Hendrik VIII van Engeland en Catharina van Aragon, leidde indirect tot afscheiding van de Engelse 'kerk -van de kerk van Rome. Jezus' leerlingen interpreteerden zijn woorden opmerkelijk genoeg op 'katholieke' wijze: Als de zaak van de man met de vrouw er zo voor staat, is het beter niet te trouwen' (Matteüs 19:10 HSV). Met andere woorden: zij vonden Jezus' leer onacceptabel, omdat ze zo in tegenspraak lijkt met de aard van mensen.

Over zijn verbod op echtscheiding zegt Jezus in vers 12b: 'Wie dit vatten kan, laat die het vatten.' Je zou hieruit kunnen concluderen dat Jezus het gegeven, dat echtscheiding in het licht van de menselijke natuur een noodzakelijk kwaad is, in sommige gevallen tolereert en niet verbiedt. Deze conclusie doet meer recht aan de vraag van de farizeeën in vers 2b: 'Is het een man toegestaan zijn vrouw om allerlei redenen te verstoten?'

Deze vraag weerspiegelt de discussie over dit onderwerp in de Talmoed: Beit Shammai zegt: 'Een man zal zijn vrouw niet verstoten, tenzij zij zich heeft schuldig gemaakt aan onbetamelijk gedrag, want er staat: "...omdat hij iets schandelijks aan haar gevonden heeft..." (Deuteronomium 24:1).' Beit Hillel vindt verstoting echter al gerechtvaardigd op grond van het feit dat de vrouw het eten heeft laten aanbranden (Gittin 90A).

De kern van de discussie tussen de wijzen in de Talmoed, de farizeeën en Jezus draait om het woord 'davar' (ding of woord), dat Matteüs vertaalt met: 'om allerlei redenen'. Shammai legt 'davar' uit met het begrip 'onbetamelijk gedrag' (ontucht), als enige grond voor echtscheiding. Hillel komt echter tot de conclusie dat vrijwel elke reden grond voor echtscheiding kan zijn. Ondanks de vertaling 'om allerlei redenen' maakt Matteüs verderop duidelijk dat Jezus de uitleg van Shammai onderschreef en niet die van de farizeeën en dus van Hillel. Hoewel Hillels interpretatie in de Joodse wet werd vastgelegd, vat de Talmoed de tekst over echtscheiding als volgt samen: 'Als een man zijn vrouw verstoot, vergiet zelfs het altaar tranen' (Rabbi Eliëzer, Gittin 90B).

Jezus' stellingname tegen echtscheiding om 'willekeurig welke reden' (NBV) is in tegenspraak met de ruimte die Mozes toestaat voor echtscheiding. Bij nauwkeurige lezing, geven ook de woorden van Mozes over dit thema aanleiding tot discussie onder de rabbijnen. Bij de Talmoedische vraag: 'Heeft Mozes in het geval van een echtpaar dat elkaar haat, echtscheiding bevolen of slechts toegestaan?', wordt de tekst uit Maleachi 2:16 ter discussie gesteld: 'Want de HEER, de God van Israël, zegt dat Hij het verafschuwt wanneer een man zijn vrouw wegstuurt.' Rabbi Jehuda zegt: 'Als u uw vrouw trouweloos behandelt ofwel haat, moet u haar wegsturen.' Rabbi Jochanan geeft de volgende betekenis aan deze tekst: 'Wie zijn vrouw wegstuurt, haar trouweloos behandelt, die wordt verafschuwd' (Gittin 90B). Jezus kiest voor deze laatste uitleg. Maar in een poging om te bewijzen dat Jezus een valse leraar is, stichten de farizeeën nog meer verwarring door het geven vaneen scheidingsbrief gelijk te stellen aan de echtscheiding zelf. Ze vragen aan Jezus immers: 'Waarom heeft Mozes dan voorgeschreven haar een scheidingsbrief te geven en haar zo te verstoten?' (Matteüs 19:7 NBV). Het is duidelijk dat een scheidingsbrief vereist is om de echtscheiding te wettigen, maar waar gaat het over? Over de tragiek van de echtscheiding natuurlijk, al wordt die op grond van Mozes' wet getolereerd en toegestaan.

Jezus zelf zegt dat echtscheiding werd toegestaan omdat de mens tot het kwade geneigd is: 'Omdat u harteloos en koppig bent, daarom heeft Mozes u toegestaan uw vrouw te verstoten' (Matteüs 19:8 NBV). Een concreet voorbeeld hiervan komen wij in de Bijbel voor het eerst tegen in Deuteronomium 21:11, in de geschiedenis van de soldaat die onder de krijgsgevangenen een mooie vrouw ziet en zijn hartstocht niet kan beteugelen. In de context van een oorlogssituatie wordt hier toegestaan dat de soldaat haar 'tot vrouw maakt' zonder een officieel huwelijk, om te

voorkomen dat hij ten onder gaat aan zijn onbeheersbare lust. Dit principe wordt ook gehanteerd bij een gedwongen huwelijk. Echtscheiding wordt in dit geval toegelaten ter voorkoming van een nog groter kwaad, want dat zulke situaties zelfs tot moord kunnen leiden, toont de realiteit helaas aan.

Jezus' houding ten opzichte van echtscheiding kan hiermee in een ander licht worden bekeken. Echtscheiding wordt noch vereist noch aanbevolen, maar wel toegestaan. En dan nog uitsluitend wanneer het risico bestaat dat er meer schade wordt geleden dan wanneer het echtpaar bij elkaar blijft. In dat geval is echtscheiding geoorloofd, als dit tenminste gebeurt volgens de juiste religieuze en wettelijke regels.

**Omdat u harteloos en koppig bent,
daarom heeft Mozes u toegestaan uw vrouw te verstoten.**